Универзитет у Београду
Учитељски факултет

Предлог наслова докторске дисертације:

ВРСТЕ И ФУНКЦИЈЕ НЕКЊИЖЕВНИХ ТЕКСТОВА У РАЗРЕДНОЈ НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Предлог ментора:
Др Зорица Цветановић, редовни професор

Кандидат:
Ивана Стојков, 2015/3004

Београд, јун 2020.

САДРЖАЈ

УВОД

I. ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУП

1. Врсте текстова у разредној настави
2. Појмовно одређење некњижевних текстова

II. НЕКЊИЖЕВНИ ТЕКСТОВИ У НАСТАВНИМ ПРОГРАМИМА

1. Некњижевни текстови у наставним програмима до 2018. године
2. Некњижевни текстови у актуелним наставним програмима

III. ТИПОЛОГИЗАЦИЈА НЕКЊИЖЕВНИХ ТЕКСТОВА

1. Некњижевни текстови у настави почетног читања и писања
2. Настава граматике и правописа и некњижевни текстови
3. Некњижевни текстови у настави језичке културе
4. Врсте некњижевних текстова у лектири

IV. НЕКЊИЖЕВНИ ТЕКСТОВИ У УЏБЕНИЦИМА

1. Приказ и методичка анализа некњижевних текстова у уџбеницима за описмењавање ученика
2. Некњижевни текстови у читанкама– методички аспект
3. Методичка интерпретација некњижевних текства у уџбеницима за учење језика

V. МЕТОДИЧКИ ПРИСТУП НЕКЊИЖЕВНИМ ТЕКСТОВИМА

1. Читање некњижевних текстова
2. Разумевање некњижевних текстова
3. Дидактичко-методичка апаратура за разумевање и тумачење некњижевних текстова
4. Методичка структура часа обраде некњижевних текстова

VI. МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

1. Циљ и задаци истраживања

2. Хипотезе истраживања
3. Узорак истраживања
4. Методе, статистичке процедуре и поступци
5. Технике и инструменти истраживања
6. Закључна разматрања

VII. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

VIII. ЗАКЉУЧАК

Извори

Дефинисање и опис предмета (проблема) истраживања

На часовима матерњег језика, ученици се свакодневно сусрећу са разноврсним текстовима. У разредној настави, ученици савладавају технику читања, оспособљавају се за доживљавање, разумевање и тумачење текстова. Највећи број текстова које ученици читају на часовима матерњег језика прописан је наставним програмима. Наставним програмима од првог до четвртог разреда највећи фонд часова предвиђен је за реализацију часова из области *Књижевност*. Ту спадају сви књижевни текстови, школска и домаћа лектира, али и популарни, научно-популарни и информативни текстови. На основу тога, можемо закључити да се ученици од првог до четвртог разреда упознају са две различите врсте текстова – књижевним и некњижевним. Поред читања, доживљавања и тумачења књижевних текстова, методички је важно и читање и разумевање некњижевних текстова. Постоји више истраживања о књижевним текстовима, о заступљености жанрова, дужини текстова, језику, адаптацији према узрасту, итд., али се досад, колико је нама познато, нико није бавио одабиром, типологијом и функцијама некњижевних текстова у разредној настави. Како бисмо унапредили методичку теорију и праксу, ово истраживање ћемо посветити изучавању некњижевних текстова у настави српског језика у млађим разредима основне школе. Важност и актуелност ове теме обухвата истраживање о врстама некњижевних текстова и њиховим методичким функцијама. Такви текстови налазе се и у уџбеницима не само матерњег језика већ и осталих наставних предмета. Сви некњижевни текстови имају одређене методичке функције које ће бити детаљно описане у нашем истраживању.

За тему дисертације биће значајно терминолошки одредити шта се све подразумева под некњижевним текстом у настави матерњег језика. Некњижевни текстови који се читају у својој основи треба да садрже занимљивости из ученичког окружења и да су тематиком блиски узрасту ученика. У досадашњим истраживањима, дошло се до следећих теоријских одредница – „некњижевни текстови су занимљиве вести и чланци из новина и часописа, уломци из енциклопедијских или лексиконских натукница о дјеци занимљивим садржајима, натписи, казалишни плакати, рекламе” (Висинко, 2014: 13). Некњижевни текстови би, према Висинку, могли да се класифију на: „текстове научно-популарног, научног, уџбеничког, новинарског и епистоларног стила” (Висинко, 2014: 14). Некњижевне текстове „истиче и повезаност с разумевањем

при читању, те поучавањем и употребом стратегија читања и учења за које је задужена настава материнскога језика јер читању поучавамо ученике само у настави хрватског језика, а оно се подразумијева у свим осталим наставним предметима" (Бићанић, 2016: 186). Неретко долази до поистовећивања научно-популарних и осталих текстова, међутим, „као критеријум текстуалног разграничења могу да послуже класификације текстова с функционално-стилске и композиционе тачке гледишта. Природа њиховог дискурса је различна, функционално-стилски ниво исказа диференциран" (Росић, 2012). Важно је истаћи да некњижевни текстови обухватају вежбање технике читања, упознавање са начинима организације информација у тексту, предвиђање садржаја на темељу стручних и језичких знања, разумевање значења речи из контекста, као и развијање критичког приступа читању. Овакви текстови, дакле, омогућавају трансфер и повезивање знања између различитих предмета, ученици добијена знања могу користити у свакодневном животу и оспособљавају се за функционално читање. Наводи се и да су некњижевни текстови написани како би представили свет догађаја и чињеница и свет стварности за читаоце, односно да су некњижевни текстови чињенице, информације и стварност и одликује их једноставан језик (Newmark, 2004; Nurrohmah и сар. 2015).

Наше истраживање донеће једну нову типологизацију јер ћемо поред поделе текстова на књижевне и некњижевне, направити и диференцијацију унутар некњижевних текстова. Као што знамо, књижевни текстови се по теорији књижевности деле према жанровима, родовима и врстама, али се таква подела не може применити и на некњижевне текстове. У нашем раду ескплицитно ћемо навести критеријуме на основу којих ћемо извршити класификовање (дужина, форма, садржај, функција). Пошто се ради и о специфичном узрасту ученика и настави матерњег језика, основна подела некњижевних текстова биће дата у зависности од области која се обрађује. У оквиру почетног читања и писања усредсредићемо се на текстове за описмењавање ученика који су махом некњижевни и служе за увежбавање читања и писања, а реч је о букварским текстовима. Граматичка и правописна правила ученици усвајају у области *Језик* и тада се са њима систематично ради на лингвометодичким текстовима који такође могу бити једна врста некњижевних текстова. Многи некњижевни текстови могу бити предлошци за развијање језичке културе ученика. Они могу бити основа за развијање и усменог и писменог изражавања. Под лектиром, у овом случају, подразумевамо све некњижевне текстове дате наставним програмима, дакле,

проучићемо популарне, научно-популарне и информативне текстове, као и енциклопедијске и текстове из часописа за децу.

Део докторске дисертације биће усмерен и на остварења која су прописана наставним програмима. У поглављу *Некњижевни текстови у наставним програмима* бавићемо се односом књижевних и некњижевних текстова, анализираћемо исходе који су у вези са обрадом некњижевних текстова и приказати да ли и како начин остваривања програма предвиђа рад на текстовима који нису књижевни. У раду ће бити приказана анализа актуелних наставних програма, али и претходних, који су важили до 2018. године, како бисмо могли да упоредимо да ли се сада даје више простора различитим формама и врстама некњижевних текстова. Програм нас усмерава како на конкретне текстове које ученици треба да прочитају, тако и на избор текстова који се најчешће односе на упознавање ученика са знаменитим и завичајним личностима наше земље, обичајима и природним лепотама Србије. Поред тога, важно је издвојити и читање текстова из енциклопедија и часописа за децу, те ћемо у нашем раду проучити и те текстове за различите узрасте ученика. Са некњижевним текстовима ученици се сусрећу и пре поласка у школу, али се на њиховом разумевању систематично ради од првог разреда основне школе на часовима матерњег језика. Када се „довољно простора посвећује раду на умјетничким и неумјетничким текстовима, то је добра основа за развој и унапређење читалачке писмености ученика у основној школи и развој вјештине учења путем читања" (Поповић, 2013: 121). Пошто је у наставним програмима мало некњижевних текстова, данас је на учитељима да пажљиво бирају ове текстове. Неки од методичких критеријума за њихов одабир, које ћемо предложити јесу: дужина текста, активни речник ученика, примереност узрасту ученика, повезаност са другим областима (почетно читање и писање, књижевност, језик, култура говора), одабир садржаја (садржаји из ученичког окружења), графичко представљање текста. Приказаћемо и да текстови у уџбеницима могу бити и линеарни и нелинеарни што ће засигурно утицати на развијање читалачке писмености ученика.

Један сегмент рада чиниће и анализа уџбеника за матерњи језик од првог до четвртог разреда основне школе. За сваки разред ћемо приказати по три уџбеничка комплета истих издавача који су најдуже на нашем тржишту, односно, издавали су уџбенике и према претходном наставном програму. Истраживање ће обухватити анализу буквара, читанки, уџбеника за учење језика и уџбеника за учење латинице. Бавићемо се односом и заступљеношћу књижевних и некњижевних тестова,

компаративном анализом уџбеника, методичком апаратуром која прати ове текстове. У првом и другом разреду, када се ученици описмењавају (усвајају ћирилично и латинично писмо), већину текстова који се налазе у букварима и у уџбеницима за учење латинице, а чија је функција усавршавање технике читања и писања, свакако можемо сврстати у некњижевне. Лингвометодички текстови који се користе на свим часовима из области језика могу бити и књижевни и некњижевни. Важно је напоменути „да би се текст могао сматрати лингвометодичким, потребно је да има два дијела, двије целине: текст у ужем смислу ријечи, изабран по методичким критеријумима и методичку апаратуру" (Дешић, 1995: 330). Дакле, наставу граматике и правописа „није могуће преносити предавањем, већ изношењем правила с мноштвом примера и активним учешћем ученика" (Брборић, 2016: 59). Наш рад обухватиће све некњижевне лингвометодичке тестове, и везане и невезане. Текстови у читанкама су највећој мери књижевни. Поред тога, читанка „може садржати и додатне прилоге, текстове који говоре о писцима и времену у којем је настао одређени књижевни текст" (Цветановић, 2012: 22). Као што смо већ истакли, ученици се упознају и научно-популарним текстовима који се најчешће налазе у читанкама. Научни текст подразумева научно објашњење одређене природне или друштвене појаве. У ширем смислу, то су „текстови у којима преовладава научни функционални стил: научно-уџбенички текстови, научно-популарни текстови, научно-критички текстови и научно-технички текстови" (Мркаљ, 2016: 177). Наставни програми прописују некњижевне текстове који се морају обрадити и управо ће ти текстови и бити предмет наше анализе. У свим уџбеницима ћемо пописати и дати методички осврт на одабир и број додатних текстова који нису књижевни. Такође, у раду ће бити представљена и дидактичко-методичка апаратура која те текстове прати. Наше истраживање треба да укаже на значај примене некњижевних текстова у наставном процесу уопште јер се такви текстови јављају и у уџбеницима других предмета.

У поглављу *Функције некњижевнх текстова у разредној настави* издвојићемо функције и то: основне и методичке. Једна од основних функција некњижевних текстова јесте увођење ученика у њихово разумевање и долажење до нових информација и сазнања. Методичке функције омогућавају осамостаљивање ученика приликом долажења до информација, усмеравају га на истраживање, упућују га на додатну литературу, дају информације које су важне и у настави других предмета и упознају ученике са културом свога народа. Међутим, оне подразумевају и учење,

сазнавање, развијање способности и говорне културе ученика, правилну употребу језика и подстицање на стваралачки рад у настави. Све ове функције оствариве су ако програми, уџбеници и додатна литература за ученике садрже довољан број и различите врсте некњижевних текстова. Функције некњижевних текстова остварују се у разредној настави и подједнако су значајне за успешну реализацију образовног и васпитног процеса.

Књижевни и некњижевни текстови се не могу читати и анализирати на исти начин. Методичке радње се такође морају разликовати, временска артикулација самога часа, као и етапе у којима се чита и проучава текст. У настави, текстови треба да буду полазиште, јер „су они основни методички водич – сам наставни садржај захтева, али и нуде наставнику одговарајући методички приступ" (Јовановић, 1984: 11). Код некњижевних текстова анализа се не мора реализовати усмено или писмено, већ и кроз ликовно стваралаштво (стрипови), пребројавање и класификацију одређених појмова, писање на основу предлошка, драмско извођење на основу прочитаног текста. Истиче се да рад на неуметничком тексту обухвата следеће методичке поступке (врсте анализе): наменску анализу, садржајну анализу, прагматичну, анализу речи и реченица, материјалну анализу, вредносну и метајезичку (Поповић, 2009; Вучковић, 2011). Као што је већ речено, некњижевни текстови могу бити записани и линеарно и нелинеарно, део текста може бити представљен текстом, а део сликом, додатна објашњења могу упућивати и на другу литературу. Такође, у текстове који нису књижевни спадају и одреднице у лексиконима и/или речницима, ступцима у часописима, табелама, графиконима, мапама, мрежама. Специфичност приказивања текста усмериће и оспособиће ученике за боље сналажење и читање различитих форми. Методичка обрада некњижевних текстова треба да омогући и боље резултате ученика како у наставном процесу уопште, тако и у школским интернационалним истраживањима (PISA, PIRLS, ALL) где су до сада наши ученици остваривали лоше резултате (Бауцал, Павловић Бабић, 2010). Читалачке компетенције наших ученика нису добре, односно, наши ученици немају довољно развијену „способност за активно читање и успешно служење текстом као штампаним медијем" (Цветановић, Стојановић, Мишић, 2017: 640).

Методолошки приступ проблему истраживања

Поред теоријских оквира и анализе релевантних наставних програма и уџбеника, у раду ће бити заступљено и емпиријско истраживање које ће обухватити два дела:

1. анкетирање учитеља о функцијама некњижевних текстова од првог до четвртог разреда основне школе,
2. тестирање ученика четвртог разреда о препознавању, улогама и заинтересованости за читање некњижевних текстова.

Циљ емпиријског истраживања обухвата истраживање мишљења испитаника – учитеља и ученика, о коришћењу некњижевних текстова у наставном процесу.
Из постављеног циља операционализовани су следећи задаци истраживања:

1. Утврдити мишљења учитеља о методичким функцијама некњижевних тектова.
2. Утврдити оспособљеност ученика за диференцирање некњижевних текстова од књижевних као и њихову способност препознавања функција.
3. Истражити афинитете ученика за читање некњижевних текстова.

У складу са основним задацима постављене су следеће хипотезе истраживања.

1. Учитељи указују да постоје специфичне функције некњижевних текстова од којих зависи ефикасност извођења наставног процеса.
2. Учитељи издвајају информативну функцију као водећу.
3. Ученици идентификују некњижевне текстове као посебну врсту текстова у настави.
4. Ученици воле да читају некњижевне текстове.

Узорак истраживања чиниће учитељи и ученици четвртог разреда основних школа са територије града Београда. Узорак ће бити стратификованог једноставног случајног карактера.

У истраживању ћемо користити *дескриптивну* научно-истраживачку методу, као и методу *теоријске анализе.* За потребе овог рада биће примењене одговарајуће статистичке процедуре и поступци које ће одговарати основним захтевима постављених хипотеза, карактеристикама узорка и предвиђених варијабли.

За стварање теоријске основе научне заснованости истраживања у циљу теоријског расветљавања проблема истраживања, методом *теоријске анализе* омогућили смо фокусирање на предмет истраживања, дефинисање основних теоријских појмова, утврђивање циљева и задатака и постављање хипотеза истраживања. Теоријски смо анализирали студије и научне радове о некњижевним текстовима за млађе разреде основне школе из Српског језика.

За ово истраживање конструисаћемо посебне инструменте истраживања: анкету и тест знања. Њима ћемо настојати да утврдимо главне функције некњижевних текстова које издвајају анкетирани учитељи, док ћемо тестом знања утврдити да ли ученици диференцирају некњижевне текстове од књижевних и успевају ли да препознају функцију у складу са врстом некњижевног текста, као и њихове афинитете за читање истих. Истраживање планирамо да реализујемо у следећим корацима:

- проучавање литературе и постављање полазног теоријског оквира;
- пробно емпиријско истраживање;
- емпиријско истраживање на мањем узорку;
- емпиријско истраживање стања у српским школама;
- аналитичко-синтетичко разматрање добијеног резултата;
- теоријска уопштавања;
- методичке импликације.

Методички изазови и важност систематичног рада ученика на некњижевним текстовима свакако ће допринети вишем степену разумевања тектова, утицаће на савладавање вештине читања, али ће усмерити учитеље и ауторе уџбеника на форму некњижевних текстова пред којима ученици имају потешкоће. Од изузетне важности је обогаћивање теоријских сазнања о битним одликама некњижевних текстова у настави матерњег језика од првог до четвртог разреда, као и утврђивање методичке функционалности и важности ових текстова у разредној настави. Актуелност ових текстова генерише се и појавом не тако добрих резултата наших ученика на интернационалним тестирањима о разумевању прочитаног где се они тешко сналазе приликом читања и декодирања некњижевних текстова. То ће се свакако пренети и на наставну праксу јер је значајно дефинисати кључне елементе и функције некњижевних текстова који наставницима могу послужити у организацији како часова матерњег, тако

и осталих предмета. Такође, актуелност ће се одразити и на квалитет уџбеничких садржаја јер ће се овим истраживањем проучити квантитет и квалитет одабраних некњижевних текстова и ми ћемо и дати предлоге за нове некњижевне текстове. Самим тим, можемо допринети и унапређењу наставних програма из матерњег језика од првог до четвртог разреда. Практични значај има и моделовање организације часа када се на часу обрађују (само) некњижевни текстови – методичке радње и временска артикулација часа.

Извори

а. Уџбеници за Српски језик за разредну наставу

1. Гаврић, З., Ковачевић, М. (2018). *Маша и Раша – игра словима, Буквар за 1. разред основне школе.* Беорад: Klett.
2. Жежељ, Р. (2019). *Абецедар – Уџбеник за учење латинице.* Беорад: Klett.
3. Жежељ, Р. (2019). *Зов речи – Читанка.*Беорад: Klett.
4. Жежељ, Р. (2020). *Искрице речи, Читанка за српски језик за трећи разред основне школе.*Беорад: Klett.
5. Жежељ, Р. (2020). *Наш језик и култура изражавања, Српски језик за трећи разред основне школе.* Беорад: Klett.
6. Жежељ, Р. (2019). *„О језику" – граматика.* Беорад: Klett.
7. Жежељ, Р. (2016). *„О језику 4" – граматика.* Беорад: Klett.
8. Жежељ, Р. (2015). *Речи чаробнице, читанка за четврти разред основне школе.* Београд: Klett.
9. Жежељ, Р. (2018).*Читанка за први разред основне школе*. Беорад: Klett.
10. Ивковић, Б. (2019). *Абецедарко, уџбеник за учење латинице у другом разреду основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.
11. Јовановић, С. (2018). *Читанка за први разред основне школе.* Београд: Завод за уџбенике.
12. Јовановић, С. (2019).*Српски језик за други разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.
13. Јовановић, С. (2020).*Српски језик и језичка култура за трећи разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.
14. Јовановић, С. (2020).*Читанка за српски језик за трећи разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.
15. Јовановић, С. (2019). *Читанка са Цд-ом за други разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.
16. Маринковић, С. (2018). *Буквар са наставним листовима*. Београд: Креативни центар.
17. Маринковић, С. (2016). *Забавна граматика – уџбеник за четвти разред основне школе*. Београд: Креативни центар.

18. Маринковић, С. (2019). *Мала абецеда 2, уџбеник за други разред основне школе.* Београд: Креативни центар.
19. Маринковић, С. (2019). *Српски језик 2 за други разред основне школе*. Београд: Креативни центар.
20. Маринковић, С. (2020). *Српски језик за трећи разред основне школе*. Београд: Креативни центар.
21. Маринковић, С., Марковић, С. (2018). *Читанка 1*. Београд: Креативни центар.
22. Маринковић, С., Марковић, С. (2019). *Читанка 2 за други разред основне школе*. Београд: Креативни центар.
23. Маринковић, С., Марковић, С. (2020). *Читанка за трећи разред основне школе*. Београд: Креативни центар.
24. Маринковић, С., Марковић, С. (2016). *Читанка за четврти разред основне школе*. Београд: Креативни центар.
25. Милатовић, В., Ивковић, А. (2018). *Буквар за први разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.
26. Срдић, Ј., Петковић З. (2020). *Дар речи 4, граматика за четврти разред основне школе*. Београд: Логос.
27. Станковић Шошо, Н., Чабрић, С. (2020). *Бескрајне речи, читанка за четврти разред основне школе*. Београд: Логос.

б. Основношколска документа

1. Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај првог циклуса обавезног образовања (српски језик)

   http://www.ceo.edu.rs/images/stories/publikacije/Obrayvoni%20standardi%20za%20prvi%20ciklus/Standardi4_srpski_cir.pdf

2. „Програм наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања“, *Просветни гласник*, Службени гласник Републике Србије, Београд, 2018, број 16.

3. „Програм наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања“, *Просветни гласник,* Службени гласник Републике Србије, Београд, 2017, број 10.
4. „Програм наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања“, *Просветни гласник,* Службени гласник Републике Србије, Београд, 2019, број 5.
5. „Програм наставе и учења за четврти разред основног образовања и васпитања“, *Просветни гласник,* Службени гласник Републике Србије, Београд, 2019, број 11.
6. „Правилник о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања“, *Просветнигласник,* Службени гласник Републике Србије, Београд, 2004, број 10.
7. „Правилник о наставном плану за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за трећи разред основног образовања и васпитања“, *Просветни гласник,* Службени гласник Републике Србије, Београд, 2005, број 1.
8. „Правилник о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања“, *Просветни гласник,* Службени гласник Републике Србије, Београд, 2006, број 3.

Литература

1. Бауцал, А, Павловић Бабић, Д. (2010). *ПИСА 2009 у Србији: први резултати. Научи ме да мислим, наули ме да учим.* Београд: Институт за психологију Филозофског факултета у Београду и Центар за примењену психологију.
2. Бежен, А. (2008). *Методика знаности о проучавању наставног предмета, еписемологија методике у односу на педагогију и едукологију – примјерима из методике хрватскога језика.* Загреб: Учиељски факулетет и Профил.
3. Брборић, В**.** (2016). *О српском правопису.* Београд: Друштво за српски језика и књижевности Србије.
4. Буђевац, Н., Бауцал, А. (2014). „Развој читалачке писмености током прва четити разреда основне школе“. *Иновације у настави*, бр. 2, 22–32, Београд: Учитељски факултет.

5. Висинко, К. (2010). *Језично изражавање у настави хрватскога језика*. Загреб: Писање.
6. Вучковић, М. (1993). *Методика наставе српског језика и књижевности у млађим разредима основне школе за студенте Педагошке академије.* Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
7. Вучковић, Д. (2011). „Концепт читалачке писмености у црногорским уџбеницима језика за други циклус основне школе“. *Редефинирање традиције: ђечја књижевност, савремена комуникација, језици и дијете*. Загреб: Учитељски факултет Свеучилишта у Загребу и Европски центар за напредна и суставна истраживања, 301–322.
8. Вучковић, Д. (2015). „Неуметнички текст у црногорској основношколској настави матерњег језика“. *Настава и васпитање*, Београд: Педагошко друштво Србије, 1, 173–186.
9. Зељић, Г. (2007). „Правопис српског језика у разредној настави“. *Дидактичко-методички аспекти промена у основношколском образовању*, Београд: Учитељски факултет.
10. Дешић, М. (1995). „Лингвометодички текст“. *Методика наставе српског језика и књижевности,* Београд: Учитељски факултет, 329–332.
11. Ескарпи, Р. (1972). *Револуција књиге*. Загреб
12. Ивић И., Пешикан А., Антић С. (2009). *Водич за добар уџбеник, општи стандарди квалитета уџбеника.* Београд: Завод за уџбенике.
13. Илић, П. (1998). *Методика српског језика и књижевности у теорији и наставној пракси*. Нови Сад: Змај,
14. Јанићијевић, В. (2016). *Теорија књижевности у разредној настави*. Београд: Учитељски факултет.
15. Јовановић, А. (1984). „Противуречности наставе књижевности“, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 7–19.
16. Kirby, J. R. (2007). Reading Comprehension: Its Nature and Development. Encyclopedia of Language and Literacy Development (1–8). London, ON: Canadian Language and Literacy Research Network. Retrieved from: http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.605.9849&rep=rep1&type=pdf (5. 5. 2017.)

17. Кобола, А. (1997). *Унапређење читања у основној школи*. Загреб: Школска књига.
18. Крнета, Д. (2011). *Квалитет читања*. Српско Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.
19. Лексикон образовних термина (2014). *Лексикон образовних термина*. Учитељски факултет, Београд.
20. Маринковић, С. (2003). *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*. Београд: Креативни центар.
21. Милатовић, В. (2019). *Методика наставе срспког језика и књижевности у разредној настави*. Београд: Учитељски факултет.
22. Митровић, М, Стојков, И. (2016). „Читанка за четврти разред као уџбеник шире културног контекста“. *Уџбеник у функцији наставе и учења*, Ужице: Учитељски факултет Универзитета у Крагујевцу, 105–114.
23. Мркаљ, З. (2016*). Од буквара до читанки (методичка истраживања)*. Београд: Учитељски факултет.
24. Мркаљ, З., Плут, Д. (2007). Квалитет читанки за млађе ученике основне школе, *Квалитет уџбеника за млађи школски узраст*, Београд: Институт за психологију Филозофског факултета, 51–95.
25. Николић, М. (2005). *Методика наставе српског језика и књижевности*. Београд: ЗУНС.
26. Newmark, P. (2004). Non-literary in the light of literary translation. The Journal of Specialised Translation, 1, 8–13.
27. Nurrohmah, I., Superman, U. & Sukirlan, M. (2015). Comparing literary and non-literary texts through critical reading approach on reading comprehension. Retrieved from http://jurnal.fkip.unila.ac.id/index.php/123/article/view/8280
28. Опачић, З. (2007). „Нефикционална књижевна дела у настави српског језика“. *Дидактико-методички аспекти промена у основношколском образовању*. Београд: Учитељски факултет, 64–74.
29. Павловић Бабић, Д., Бауцал, А. (2013). *ПИСА 2012 у Србији: први резултати. Подржи ме, инспириши ме*. Београд: Институт за психологију.
30. Поповић, Д. (2013). „Развој читалачке писмености и образовни програм матерњег језика и књижевности у основној школи“. *Иновације у настави*. 26 (3), 112–123.

31. Поповић, Д. (2009). „Неумјетнички текстови у настави језика. *Настава матерњег језика и књижевности*. Подгорица: Завод за школство, 7–19.
32. Радуловић, О. (2008). *Тучачење књижевног дела и методика наставе*, Нови Сад: Orpheus,
33. Росандић, Д. (2005). *Методика књижевног одгоја.* Загреб: Школска књига.
34. Росић. Т. (2012). *Научно-популарни, информативни и научно-технички текстови у настави – жанровске особености*. Јагодина: Педагошки факултет.
35. Sample Tasks from the PISA 2000 Assessment of Reading, Mathematical and Scientific Literacy (2000). OECD. Retrieved June 10, 2014 from the World Wide Web http://www.oecd.org.
36. Смиљковић, С., Милинковић, М. (2008). *Методика наставе српског језика и књижевности*. Врање: Учитељски факултет.
37. Солар, М. (2012). *Теорија књижевности са рјечником књижевнога називља*. Београд: Службени гласник.
38. Стевановић, J., Димитријевић М. (2013). „Подстицање иницијативе, сарадње и стваралаштва у настави српског језика и књижевности“. *Зборник Института за педагошка истраживања,* Београд: Институт за педагошка истраживања, 45 (2), 381–403.
39. Стојановић, Б. (2011). „Избор књижевних текстова у наставном програму и читанкама и интересовања ученика млађих разреда основне школе“. *Настава и учење – стање и проблеми*. Ужице: Учитељски факултет, 473–486.
40. Strachan S. L. (2014). *Expanding the range of text types used in the primary grades,* The Reading Teacher, 68 (4), 303–311.
41. Shokrolahi, M (2014). The Effect of Literary vs. Non-literary Texts through Critical Reading Approach on the Reading Comprehension Development of Iranian Intermediate EFL Learners, ACADEMY PUBLISHER Manufactured in Finland, Journal of Language Teaching and Research, Vol. 5, No. 1, pp. 215-220.
42. Тошовић, Б. (1988). *Функционални стилови*. Сарајево: Свјетлост.
43. Требјешанин Б. (2014). *Развој идеја о методичком обликовању уџбеника: од идентификације и инвентарисања до повезивања и усклађивања структурних компоненти*. Београд: ЗУНС.

44. Tulloch, K., Cullen, J., Jones, E., Saunders, L., Turner, G. (2012). *Primary English across the Curriculum*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC: SAGE, Learning Matters.
45. Hiwanupong, S., Yimwilai, S. (2017). *The Effect of Literary and Non-literary Texts on EFL Students' Critical Reading*, The Asian Conference on Arts & Humanities 2017.
46. Цветановић, З. (2008). „Методичко тумачење читаначког текста“, *Књижевност за децу у науци и настави*. Јагодина: Педагошки факултет.
47. Цветановић, З. (2007). „Дидактичко-методичка апаратура у читанкама за млађе разреде основне школе – структура и функција”. *Иновације у настави*. 20 (3), Београд: Учитељски факултет, стр. 75–83.
48. Цветановић, З. (2012). *Читанка у разредној настави*. Београд: Учитељски факултет.
49. Цветановић, З., Стојановић, Б., Мишић, Д. (2017). „Врсте текстова у разредној настави језика и књижевности“. *Теме*, Ниш: Универзитет у Нишу, XLI, (3), 639–652.
50. Цветановић, З., Јанићијевић, В. (2016). „Literary texts in the early teaching of reading and writing“. In: I. Radovanović, Z. Zaclona (Ed.): Modern trends in teaching and education (139–151). Belgrade, Nowy Sącz: University of Belgrade, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa.
51. Цветановић З., Јанићијевић В., Мићић В. (2010). „Методички аспекти савременог буквара“. *Буквар и букварска настава код Срба*. Београд: Педагошки музеј.
52. Цветановић, З., Негру М., Келемен Милојевић Љ. (2017). „Методички проблеми у програмском оквиру за учење латинице као другог писма у настави српског језика“. *Иновације у настави*, Београд: Учитељски факулетет 30(3), 1–11.
53. Жбогар, А. (2015). „Читалачка способност и књижевна компетенција у настави књижевности и језика у Словенији“. Загреб: Хрватски часопис за одгој и образовање.17(4),1234–12